

**Republikánský svaz československých statkářů a nájemců
v Praze, odbočka Plzeň**

1919 - 1943

Inventář

Č. listu NAD: 10 223

Evid. č. pomůcky: 519

PhDr. Karel Řeháček

Plzeň 2005

Obsah:

Úvod

I.	Vývoj původce fondu	s. 3
II.	Vývoj a dějiny fondu	s. 4
III.	Archivní charakteristika fondu	s. 5
IV.	Stručný rozbor obsahu fondu	s. 5
V.	Záznam o uspořádání fondu a vyhotovení pomůcky	s. 5
Příloha č. 1		s. 6
Inventární seznam		s. 7

Úvod

I. Vývoj původce fondu

Původcem fondu byly Sdružení statkářů a nájemců pro západní Čechy se sídlem v Plzni (1919 - 1928), Republikánský svaz československých statkářů a nájemců v Praze, odbočka Plzeň (1928 - 1939), a Svaz českých statkářů a nájemců v Praze, odbočka Plzeň (1939 - 1943), jako tři nástupnické stavovsky orientované spolky.

a) Sdružení statkářů a nájemců pro západní Čechy se sídlem v Plzni

Zřízení Sdružení statkářů a nájemců pro západní Čechy se sídlem v Plzni bylo povoleno Zemskou správou politickou v Praze dne 20. května 1919. Účelem sdružení bylo podle stanov z 1. března 1919 „rozšiřovati hospodářské vědomosti a zkušenosti ve všech oborech zemědělství, pečovati o zvyšování produkce zemědělské zakládáním semenářských stanic ku zušlechťování osiva, jakož i zřizování melioračních a vodních družstev, orientovati se o všech poměrech tržních se zvláštním zřetelem na zemědělství, pěstovati vzájemnou solidaritu mezi členstvem a působiti ku jednotnému postupu ve všech otázkách hospodářských“. Členem sdružení mohl být každý občan Československé republiky, fyzická i právnická osoba, která platila členské příspěvky. Dne 31. května 1922 došlo ke změně stanov sdružení, podle nichž byl účel jeho existence rozšířen o významný bod, kterým bylo „sledovati provádění pozemkové reformy se zřetelem na zájmy svého členstva“. Tento právní akt vzala Zemská správa politická v Praze na vědomí 25. září 1922.

Podle prvních stanov z roku 1919 byly vrcholnými orgány sdružení valná hromada a výbor. Valná hromada byla svolávána každoročně a mezi její hlavní úkoly patřily především volba výboru (předsedy, místopředsedy, jednatele, pokladníka a 10 členů výboru) a revizorů účtů, jmenování čestných členů sdružení, přezkoumávání účtů, rozhodování o návrzích výboru, plenárních schůzí a jednotlivých členů sdružení, řízení činnosti výboru, změny stanov sdružení, umožnění rozpuštění sdružení či rozhodování ve sporech mezi členy. Výbor sdružení byl volen valnou hromadou na tříleté správní období. Úkolem výboru byla především bezprostřední správa sdružení, zejména svolávání valných hromad a plenárních schůzí, naplňování jejich usnesení, správa majetku sdružení atd. Stanovy z 31. května 1922 vytvořily tři stupně vedení sdružení; kromě valné hromady a ústředního výboru se nově konstitovalo předsednictvo. Valná hromada podle nových stanov tedy volila 24 členů ústředního výboru na období tří let, ústřední výbor každoročně volil předsednictvo (předsedu, dva místopředsedy, pokladníka a tři členy předsednictva). Ustanovení předsednictva jako dalšího orgánu sdružení mělo především praktický význam. Vzhledem ke značně rozsáhlému obvodu působnosti sdružení nebylo totiž možné stále svolávat početný ústřední výbor, a tak se předsednictvo stalo jeho výkonným orgánem, jemuž náležela bezprostřední správa spolku s tím, že veškerá rozhodnutí předsednictva musel dodatečně schválit ústřední výbor na svém nejbližším zasedání.

Prvním předsedou sdružení byl zvolen vrchní správce panství v Plasích Emanuel Hrbek (do roku 1925), v letech 1925 - 1928 stál v čele sdružení Amadeus Skrziszowski, nájemce velkostatku Hracholusky, později statkář v Dolanech. V prvním roce činnosti mělo sdružení 171 řádných členů, ve správním roce 1920 se počet členů zvýšil na 189. Sdružení sídlilo v Husově třídě č. 41 v Plzni.

b) Republikánský svaz československých statkářů a nájemců v Praze, odbočka Plzeň

Valná hromada sdružení z 28. dubna 1928 rozhodla na návrh Republikánského svazu československých statkářů a nájemců v Praze o začlenění sdružení do zmíněného svazu a o

změně názvu sdružení na Republikánský svaz československých statkářů a nájemců v Praze, odbočka Plzeň. Územní působnost plzeňské odbočky se vztahovala na soudní okresy Plzeň, Blovice, Rokycany, Zbiroh, Blatná, Hořovice, Kralovice, Manětín, Jesenice, Žlutice, Klatovy, Plánice, Strakonice, Horažďovice, Volyně, Domažlice, Nová Kdyně, Horšovský Týn, Bezručice, Tachov, Přeštice, Nepomuk, Stříbro, Stod, Touškov, Sušice, Mariánské Lázně, Kynžvart, Planá, Přimda a Březnice. Všichni dosavadní členové sdružení byli na základě formální přihlášky přijati za řádné členy svazu. Slučování stavovsky zaměřených spolků s podobným programem bylo vyvoláno především potřebou vytvoření jednotné statkářské organizace za účelem lepšího hájení stavovských zájmů. Změna názvu spolku i jeho nových stanov byla schválena výnosem Zemské správy politické v Praze dne 27. listopadu 1928. Roční členský příspěvek, který stanovovala valná hromada svazu podle výměry obhospodařované plochy členů, byl rozdělen na dvě poloviny; jedna byla odevzdána ústřední svazu v Praze, druhá zůstala pro potřeby odbočky v Plzni. Předsedou plzeňské odbočky svazu byl až do roku 1930 Amadeus Skrziszowski, na valné hromadě v roce 1931 byl předsedou zvolen Jaromír Spěváček, statkář z Šípů u Čisté na Rakovnicku, který stál v čele odbočky až roku 1939. Plzeňská pobočka svazu se neznámo kdy přestěhovala na Palackého náměstí č. 16.

c) Svaz českých statkářů a nájemců v Praze, odbočka Plzeň

Po vytvoření Protektorátu Čechy a Morava oznámila odbočka dopisem z 23. května 1939, že ve smyslu vládního nařízení č. 97/1939 Sb. z 31. března 1939 hodlá nadále vykonávat svoji činnost. Došlo ke změně názvu spolku na Svaz českých statkářů a nájemců v Praze, odbočka Plzeň (Verband der tschechischen Gutbesitzer und Pächter in Prag, Zweigstelle Pilsen). Předsedou odbočky byl zvolen opět Jaromír Spěváček, který odbočku vedl až do své smrti v září 1942. Vzhledem k jeho pokročilému věku však ve skutečnosti řídil dlouhodobě odbočku její tajemník Emil Winter z Radčic, který fakticky zastupoval předsedu i po jeho smrti, kdy už nebylo odbočce dovoleno svolat další valnou hromadu, která by zvolila nového předsedu.

Existence celého svazu se rychle chýlila ke konci. Vládní nařízení č. 294/42 Sb. z 22. srpna 1942 o organizaci zemědělství a lesnictví v Čechách a na Moravě vytýčilo cestu sjednocování všech zemědělských a lesnických organizací a spolků do Svazu zemědělství a lesnictví pro Čechy a Moravu (§ 1, odst. 1). Za účelem tohoto sjednocení bylo § 2, odst. 2 zmíněného nařízení umožněno rušení a slučování existujících či zřizování nových organizací. Na základě tohoto ustanovení byl Svaz českých statkářů a nájemců v Praze se všemi jeho odbočkami výnosem Úřadu zemského prezidenta v Čechách (inspektora neuniformované protektorátní policie) č. 723/2 ai 1943 z 15. dubna 1943 se zpětnou platností od 15. ledna 1943 zrušen.

II. Vývoj a dějiny fondu

Údaje o vývoji a dějinách fondu nejsou příliš bohaté. Písemnosti z činnosti Sdružení statkářů a nájemců pro západní Čechy se sídlem v Plzni, Republikánského svazu československých statkářů a nájemců v Praze, odbočka Plzeň, a Svazu českých statkářů a nájemců v Praze, odbočka Plzeň, byly v době okupace po likvidaci zemědělských spolků v letech 1942 - 1943 převezeny do Prahy a po skončení války předány do péče Státního ústředního archivu v Praze.

Písemnosti plzeňské proveniencí byly pak delimitovány dne 11. ledna 1966 Státním ústředním archivem v Praze do péče Státního oblastního archivu v Plzni. V roce 1968 byl fond hrubě uspořádán a došlo k vytvoření prozatímního inventárního seznamu. V roce 2005 byl fond definitivně zinventarizován a byla k němu vytvořena tato pomůcka. Jako její název

bylo zvoleno označení spolku z let 1928 - 1939 proto, že zahrnuje nejdelší časové období trvání spolku pod jedním názvem, a také z důvodu obdobného přístupu při inventarizaci písemností ústředí spolku ve Státním ústředním archivu v Praze (viz příloha č. 1 této pomůcky).

III. Archivní charakteristika fondu

Archivní fond obsahuje pouze torzo písemností, z nichž se nedá zrekonstruovat původní ukládací schéma. S ohledem na tuto skutečnost bylo proto použito umělého schématu.

Fond obsahuje jednu účetní knihu (hlavní pokladní knihu z let 1931 - 1943) a spisový a účetní materiál. Ze spisů se jedná především o stanovy spolku z let 1919 a 1922 a korespondenci spolku (sdružení resp. odbočky svazu) s úřady politické správy, nadřizenými spolkovými složkami, jednotlivými členy spolku a různými dalšími spolky a institucemi. Účetní materiál obsahuje účty z let 1942 - 1943, zejména jednotlivé účetní doklady (stvrzenky, drobné výdaje, jednotlivé účty).

Během inventarizace nedošlo k žádné vnitřní skartaci a fond po zpracování obsahuje 2 evidenční jednotky (1 knihu a 1 karton písemností) a 9 inventárních jednotek v rozsahu 0,12 bm. Z důvodu malého rozsahu fondu byla kniha umístěna přímo do kartonu. Fond je kategorizován stupněm II a jeho fyzický stav je dobrý. Je uložen ve Státním oblastním archivu v Plzni, Sedláčkova 44.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Fond obsahuje materiály z činnosti sdružení a plzeňské odbočky svazu. Dochovaná korespondence s ústředím v Praze, členskou základnou i dalšími korporacemi je cenným dokladem vývoje zemědělské politiky zejména v období Protektorátu Čechy a Morava. Korespondence má povětšinou ryze věcný charakter, obsahuje agendu o čistě hospodářských a právních záležitostech, např. pracovněprávní či jiné odborné dotazy.

Kromě toho se mezi dopisy nachází i celá řada propagačních tisků, korespondence s profesně zaměřenými institucemi celostátního (např. Zemědělská jednota Praha, Česká zemědělská rada v Praze, České zemědělské muzeum v Praze, Zemědělský svaz pro zpeněžení dobytka v Praze, Česká akademie zemědělská v Praze) a regionálního významu (např. Krajský výbor zemědělských organizací v Plzni, Národohospodářský sbor západočeský v Plzni, Okresní poradní sbor zemědělský v Plzni, Hospodářské družstvo v Plzni), dále pozvánky na valné hromady zmíněných korporací a mj. také badatelsky jistě zajímavý multiplikát přednášky protektorátního ministra zemědělství a lesnictví Adolfa Hrubého u příležitosti likvidace České zemědělské rady v prosinci 1942. Přednáška je typickým dokladem ideologické rétoriky a zglajchšaltovaného myšlení předního protektorátního politika.

V. Záznam o uspořádání fondu a vyhotovení pomůcky

Fond uspořádal a inventář sestavil v lednu 2005 ve Státním oblastním archivu v Plzni PhDr. Karel Řeháček.

V Plzni dne 31. 1. 2005

PhDr. Karel Řeháček

Příloha č. 1

Seznam použitých pramenů a literatury

SOA Plzeň, RSČSN Plzeň

AMP, NVmP, spolkové oddělení, kart. 62, inv.č. 424

Neckářová, L. - Görner, V.: Republikánský svaz československých statkářů a nájemců 1919 - 1943. Inventáře a katalogy fondů Státního ústředního archivu v Praze, Praha 1957, 100 s.

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. knihy	Č. kart.
I. Spisový materiál				
<i>a) Spisy</i>				
1	Stanovy sdružení	1919 - 1922	-	1
2	Vznik sdružení a odbočky svazu (výnosy úřadů politické správy)	1919 - 1928	-	1
3	Pozvánky na valné hromady, výborové schůze a schůze předsednictva odbočky svazu	1940 - 1942	-	1
4	Korespondence sdružení a plzeňské odbočky s ústředím svazu v Praze	1928 - 1942	-	1
5	Korespondence plzeňské odbočky svazu se členy	1941 - 1942	-	1
6	Korespondence plzeňské odbočky svazu s jinými institucemi	1941 - 1942	-	1
II. Účetní materiál				
<i>a) Účetní knihy</i>				
7	Hlavní pokladní kniha	1931 - 1943	K 1	1
<i>b) Účty</i>				
8	Účetní doklady (stvrzenky, drobné výdaje, jednotlivé účty)	1942 - 1943	-	1
III. Ostatní materiál				
9	Legitimace Sdružení statkářů a nájemců pro západní Čechy v Plzni	1925 - 1927	-	1

Název fondu:	Republikánský svaz československých statkářů a nájemců v Praze, odbočka Plzeň
Značka fondu:	RSČSN Plzeň
Časový rozsah fondu:	1919 - 1943
Počet inventárních jednotek:	9
Počet evidenčních jednotek:	2 (1 kniha, 1 karton)
Rozsah fondu v bm:	0,12
Místo uložení fondu:	Státní oblastní archiv Plzeň Sedláčkova 44
Stav ke dni:	31. 1. 2005
Fond uspořádal a inventář zpracoval:	PhDr. Karel Řeháček
Počet stran:	8
Počet exemplářů:	4
Pomůcku schválil:	PhDr. Petr Mužík, č. j. SOAP/00-2088/05